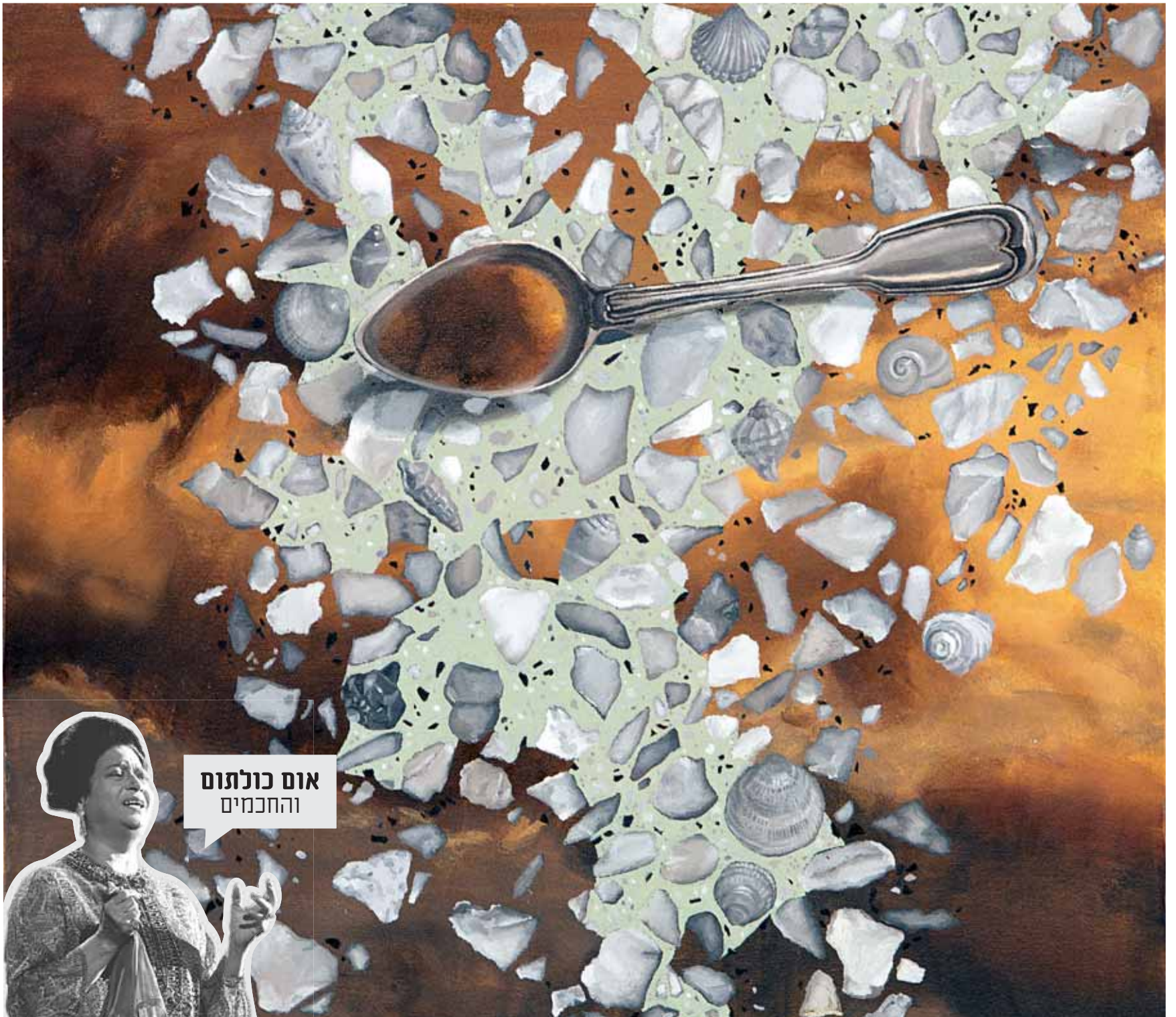

ערב שבת

מוסף ליהדות חברה ותרבות

03.01.2014 • ב' בשבט תשע"ד • 3226 ליציאת מצרים • פרשת בא • גיליון 42 • **מעריב**

אום כולתום
והחכמים

כשהרב והקאדי נפגשים על הבמה // הביאנלה לרישום כבר לא מתביישת מאף אחד // ארבעים שנה לגוש אמונים - האם יש דבר כזה יצירה מתנחלת? // הסופרים הפולנים מבקרים בארץ ומתגעגעים ליהודים // הסלע האדום כמיתוס ישראלי

פאזיל חוסנו הגלגליה
מתורכית: שלמה אביו

המים נבונים מאיתנו

המים נבונים מאתנו, יבחינו בערב לפנינו.
ימהרו לרדת מעל, בטרם יאפיל,
כרג גדול יעלמו מעיני,
כהמלט החיות להר.

המים נבונים מאתנו, מרצים
להסתדר לבדם עם עצים,
לא בחברת האדם.
יפקירו אותנו לנפשנו.

המים נבונים מאתנו, הם לא ירדמו,
קורעים עינים גדולות לתכלת
במקום חיותם.
ימתינו שם לסוד מותם.

מתוך "מעבורת בים השיש - מבחר מהשירה התורכית
החדשה", שראה אור לאחרונה בהוצאת "קשב לשירה"

תוכן עניינים - 42

03 01 2014

ב' שבת תשע"ד

04 הרב ואום-כולחום

מקורבו של הרב עובדיה יוסף, חכם דוד מנחם, הוא רב קהילה ששר בערבית לצד שייח' ממסגד אל-אקצא. והוא לגמרי לא מבין מה כל הבלהה הדתית מזמרת נשים

10 מחברון תצא מוזיקה

בראשית שנות השמונים צעק עמוס עוז בעפרה: "איפה היצירה המתנחלית". האם מאז נוצרה שם יצירה? מסע בעקבות המוזיקה, האמנות והספרות המתנחלית

08 אוהבים אותנו

משלחת הסופרים הפולנים, שהגיעה לאחרונה לביקור בישראל, לא הפסיקה לדבר בהערצה על תרומת היהודים לתרבות ולספרות בארצם

03 פרשה יניב מזומן / 14 סלון רננית פרשני / 15 במה אסף קוגלר

16 רחוב יאיר שלג / 18 ספרים אמנון לורד, יונתן דה-שליט, רבקה שאול בן צבי / 24 בין השמשות דב אלבוים

בשער יעל אורן, ללא כותרת, שחן על בד, 2010 צילום: עודד אנטמן
צילום דמות שער: עופר דורי

עורך אלחנן ניר עורך משנה איתמר ברנר עורך ספרים שמואל פאוסט עורך לשון יעקב עציין הפקה רחלי ריף עיצוב מוריה מאיר פרסום 077 7277828 שירות לקוחות *6200 למכתבים ותגובות rev.shabbat@maariv.co.il

פולני אוהב יהודים

הסופרים הפולנים אמרו לנו שוב ושוב: "אין תרבות וספרות פולנית ללא התרומה של היהודים לספרות ולתרבות". בעקבות ביקור ראשי אגודת הסופרים הפולנית בארץ • מאיר עוזיאל

"פולני שלא אוהב יהודים הוא לא פולני", הכריז יאצק מוסקבה, סופר פולני ונשיא אגודת הסופרים של ורשה בתום ביקור משלחת ראשי אגודת הסופרים הפולנים בישראל. האם זה תואם את מה שלימדו אותנו על פולנים? כמובן שלא. אולי לא כל פולני יאמר משפט כזה, אבל זו הייתה האווירה בימי הביקור.

ביוזמת "אגודת הסופרים העברים בישראל" הגיעה לאחרונה לארץ משלחת של ראשי אגודת הסופרים בפולין. מכתבי הזמנה מטעם אגודת הסופרים העברים נשלחו לפני למעלה משנה, ובתום מגעים ותהליך שבו בחרה אגודת הסופרים הפולנית את הרכב הסופרים מפולין שהשתתפו במשלחת הגיעו בין השאר נשיא אגודת הסופרים הפולנית, סרגיוש סטרנה ואחוביאק; יאצק מוסקבה, נשיא סניף ורשה של אגודת הסופרים הפולנים, שהוא גם סופר ועיתונאי, יוצר ומנחה תוכניות תרבות בטלוויזיה; גבריאלה מאטושק, היסטוריונית ספרות, חוקרת ומתרגמת; וכן הסופרת משוררת-מבקרת-צלמת אנה נסילובסקה, שפרסמה עד כה שמונה עשר ספרים, בהם רומנים, ספרי הגות וביוגרפיות. אגב, רק אחד מהם, יאצק מוסקבה, היה בישראל בעבר תקופה קצרה, עת ליווה כעיתונאי את ביקור האפיפיור.

עץ של סבא

קיבלתי אותם בנמל התעופה ומאותו רגע הייתי איתם משך כל הביקור, ממש עד שובם לשדה התעופה כעבור ארבעה ימים. ממש ברגעים הראשונים אמרה לי אנה נסילובסקה: "במשפחה שלנו יש איזה סיפור שאנחנו אפילו לא יודעים אם הוא אמת, שסבתא שלנו הזמנה לנטיעת עץ ביד ושם על שמה ועל שם סבא שלנו שכבר לא היה אז בין החיים". אנה הוציאה מתיקה צילום של תעודת חסידי אומות העולם על שם סבה, תדיאוש וונדה רק. אירוח על ידי יד ושם עם הדרכה מיוחדת בפולנית היה מתוכנן ממילא, אבל מיד יצרתי קשר עם יד ושם וביקשתי לאתר את העץ

1 האוסף היהודי עניין אותם עד כדי כך שכאשר פנו לראות את בוטיצ'לי, הם איבדו סבלנות. חברי אגודת הסופרים הפולנים בחוזיאון ישראל

שוב ושוב: "אין תרבות פולנית ואין ספרות פולנית בלי התרומה של היהודים בפולין לספרות ולתרבות". באירוע הגישו שחקנים יצירות של הסופרים והמשוררים הפולנים בתרגום לעברית.

מעניין לציין כי בחלק מן היצירות שנשלחו על ידי הסופרים מפולין בלט נושא החיים היהודיים. סיפורו של סרגיוש ואחוביאק, למשל, הוא על אמנית פולנית המפסלת בחמר את דמויות היהודים שנכחדו מהעיירה הקטנה שלה. יאצק מוסקבה שלח חלק מרומן שהוא מעין פנטזיה על הגולם שנוצר בחלם. "גיליתי שהגולם קיים באגדות יהודיות מפולין הרבה לפני ששמעו על הגולם מפראג", הוא אומר, "פשוט ליהודים הפולנים לא היו יחסי ציבור טובים, והמקור ליצירת אגדת הגולם בפולין לא נשמר".

וכל חומר אחר הקשור אליו. לאחר מכן ביקרו הסופרים הפולנים בארכיון "גנזים" של אגודת הסופרים, קיבלו הסבר מפי משה מוסק וראו את כתבי היד של לאה גולדברג, דויד פוגל והמשוררת רחל, וכן מסמכים בפולנית, בהם גלויות ששלחה ויסלבה שימבורסקה למרים עקביא.

בערב נערך לכבודם אירוע חגיגי בבית הסופר בתל אביב. היושב ראש, הרצל חקק, בירך אותם וסקר את הקשר בין פולין ובין יהודי פולין ואת זיקת הפולנים לתרבותנו כיום. הוא קרא לפולנים לקיים חשבון נוקב עם זכר השואה, והציע שיתוף פעולה תרבותי של משלחות הרדיות והכנת אנתולוגיה משותפת. הסופר סרגיוש ואחוביאק, נשיא אגודת הסופרים בפולין, הגיב לדבריו של חקק ואמר מה שהסופרים הפולנים אמרו

אמנות ואמנות יהודית

בהמשך ביקרו הסופרים הפולנים במוזיאון ישראל, תוך דגש על המגילות הגנוזות והאוסף היהודי במוזיאון. האוסף היהודי עניין אותם עד כדי כך שכאשר פנינו לראות את יצירות האמנות ואפילו את בוטיצ'לי, הם איברו סבלנות ואמרו "אמנות כזו אנחנו יכולים לראות בכל העולם, אבל אמנות יהודית לא", והמדריכה חזרה לסיור נוסף באולמות האוסף היהודי. כתרים, פרוכות, רימונים, חנוכיות, בתי כנסת ממקומות שונים בעולם – אלה הדברים שריתקו את האורחים שלנו. "קראתי על כך כל כך הרבה בספרות", אמרה אנה, "עכשיו אני רואה במה מדובר".

2

ראש ארגון יגופה שעסק בהצלת יהודים. אנה לצד עץ הזית שנימנע על שם סבה במוזיאון יד ושם

השלישית בסדר התמונות ואומרת: "האדם הזה, ולאדיסלב ברטושבסקי, הוא האחרון שחי מקרב ראשי ז'גוטה. הוא סופר חשוב ונשיא ארגון הסופרים הבינלאומי בפולין". ביום חמישי יצאה המשלחת לבקר את סניף חיפה של אגודת הסופרים העבריים, וסוף סוף הגשמת עבודתם בקשה מפורשת שלהם: לאכול חומוס. אבל כמו שצריך. עם החזרה לפולין שלח נשיא אגודת הסופרים הפולנית דוא"ל לאגודת הסופרים העבריים בוז הלשון: "הביקור היה אינטנסיבי ומוצלח. שיתוף הפעולה הוא הדרי. נשתדל להגשים את כל הרעיונות והיוזמות שהעלינו, ולשמור קשרים. תודה על הימים הבלתי נשכחים בישראל". □

אנה נסילובסקה הן

שתי קשישות מְרְכָלוֹת על כּוֹס יַיִן אַחֲרֵי אֲרוּחַת עָרֵב:
היא לא יְכוּלָה לְהִיּוֹת שְׁפוּיָה לְגַמְרֵי, מִפְּנֵי שְׂאֵת יוֹדַעַת אֵיךְ זֶה הָיָה:
עָמְדוּ עִם הָאֲחוֹת לִפְנֵי קְרִמְטוֹרִיּוֹם, דְּפָקוּ בְּקַבְמֵי עֵץ,
אֲזִי היא אוֹמְרָת: קֹר נוֹרָא, נִכְנָס כְּבָר, כִּי לֹא אֲחֻזִּיק עוֹד מֵעַמָּד.
הָאֲחוֹת אוֹמְרָת:
לֹא, נִחַפָּה עוֹד.
רְגַע.
הִנֵּנוּ נִגְמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם.
וּשְׁתִּיחֵן שְׂרָדוּ.
אָבֵל לֹא יְכוּלוֹת לְהִיּוֹת לְגַמְרֵי שְׁפוּיּוֹת.
בְּבִקְרָה שְׁלֵמָחֶרֶת שְׁתֵּי נָשִׁים אוֹמְרוֹת לִי:
אֵת זֶה לֹא שְׁמַעַת.
אֵינְנוּ מְסַפְרוֹת אֵת הַהִיסְטוֹרְיָה הַזֹּאת.
אֵף פַּעַם.
זֶה בְּגִלְל הַיַּיִן.
תִּשְׁכַּחֵי.
בְּנוֹשָׂא הִנֵּה שׁוֹתִיקִים.
שְׁתִּיחֵן כְּבָר לֹא בֵּין חַיִּים,
שׁוֹתִיקוֹת.
אֲנִי זוֹכֶרֶת.
שְׁכַחְתִּי רַק בְּמִי הָיָה מְדַבֵּר.
הֵאֵם לֹא בִּי.

לונדון 2010
ליאנג ליאן

הוא כתב:
"עלינו להפגש בֵּין
הכי טוב בתרבות המקדש.
אֲבָנִים לְבָנוֹת, שְׁמַיִם תְּכֵלִים
וְיָם כַּחַל מְאֹד".

אֲנִי הַשְׁבֵּתִי:
"אֵתָה בְּאֵמַת חוֹשֵׁב
שְׁזָה רְקַע טוֹב בְּשִׁבְלֵנוּ,
וְלֹא אֵיזוֹ עֲרֵבָה?
לֹא נִצְלִיחַ לְהִסְתִּיר,
אֲנִי מִשְׁתַּיְכִים אֶל הַבְּרָבְרִים,
שְׁכֹן הַמְּלָה הַזֹּאת מִשְׁמַעָה
מִי שְׂאִינָם דּוֹבְרֵי יוֹנִית.
וְשִׁפּוֹת אַחֲרוֹת אֲנִי מְכִירִים בְּאֶפֶן שְׁטָחִי,
וְלֹא מִן הַשְּׂרָשִׁים".
"טוֹב, טוֹב מְאֹד.
נוֹכַל לְשַׁתֵּק".
מִסְבִּיב יְהִיָּה בְּהִיר מְאֹד.
נְבִין דְּרָר עוֹרְנֵנוּ.
כְּלֵי מְלִים
נְרַבֵּר בְּשִׁירָה טְהוֹרָה,
בְּקִרְסֵי לְשׁוֹן מְשִׁתְּפָת
שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם.

מפולנית: רפי וייכרט